

MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI

**CERCETĂRI
ARHEOLOGICE**

XXX

2

**CERCETĂRI
ARHEOLOGICE**

XXX

2

BUCUREȘTI

2023

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Sorin Ailincăi, Dan Aparaschivei, Mihai Bărbulescu, Nikolaus K.O. Boroffka, Adina Boroneanț, Dragoș Diaconescu, Stela Doncheva, Gabriel Fusek, Florin Gogâltan, Martin Husár, Sergiu Matveev, Dragoș Măndescu, Ioana A. Oltean, Ioan Carol Opriș, Liviu Petculescu, Constantin C. Petolescu, Zeno Karl Pinter, Stefan Pop-Lazić, Ivan Radman-Livaja, Tudor Sălăgean, Victor Spinei, Agnieszka Tomas, George Trohani, Boaz Zissu

COLECTIVUL DE REDACȚIE:

Silviu Oța – redactor-șef
Laurențiu Angheluță
Bianca Olteanu
Alexandru Rațiu
Andreea Ștefan
Maria-Magdalena Ștefan
Ovidiu Țentea

EDITORI:

Andreea Bîrzu
Katia Moldoveanu
Constantin Haită
Valentin Radu

Tehnoredactare și coperta: Petru Ureche

Ilustrația de pe copertile 1, 4: Podul lui Traian. Foto pila culee (pila C), dinspre SV, înainte de demararea lucrărilor din anul 1984 (anul 1983), fond nr. 854, inv. nr. 954, SJAN MH, dosar 11/1983-1984.

ISSN 0255-6812

www.cercetări-arheologice.ro

<https://doi.org/10.46535/ca.30.1>

<https://doi.org/10.46535/ca.30.2>

Volum editat de Muzeul Național de Istorie a României
Calea Victoriei 12, București, 030026, România

CUPRINS/CONTENTS

30/2

<i>IN MEMORIAM</i> Radian-Romus Andreescu (Editorii)	391
Radian-Romus Andreescu. Activitatea științifică (Editorii)	395
Sabin POPOVICI, Iulia RĂBÎNCĂ, Laurențiu COMĂNESCU, Valentin VOICILĂ, Gavrilă PĂLCĂU, Surface researches on the valley of the Frăsinet river (Frăsinetul de Pădure village, Dobrosloveni commune, Olt County). I	409
Camelia-Mirela VINTILĂ, Necropola de la Cernica. Brățări din inventarul funerar al mormintelor	433
Ana ILIE, Raluca KOGĂLNICEANU, Plastica antropomorfă de lut din așezarea gumelnițeană de la Iepurești (jud. Giurgiu)	457
Cristian-Eduard ȘTEFAN, Un vas antropomorf fragmentar de tip <i>Venus</i> din colecțiile Muzeului Național de Antichități	479
Roxana DOBRESCU, Constantin HAITĂ, Katia MOLDOVEANU, L'industrie lithique de l'habitation L1/1993 du site de Vitănești-Măgurice	491
Andreea BÎRZU, Katia MOLDOVEANU, Ion TORCICĂ, Pavel MIREA, Noi figurine antropomorfe recent descoperite în așezarea gumelnițeană de tip <i>tell</i> de la Vitănești „Măgurice”	527
Mihaela CULEA, Adina BORONEANȚ, A humerus varus deformity in a Eneolithic grave from Gumelnița (Călărași County, Romania)	541
Vasile DIACONU, Constantin APARASCHIVEI, Reevaluarea unor reprezentări antropomorfe și zoomorfe din situl eneolitic de la Petricani (com. Petricani, jud. Neamț)	553
Alin FRÎNCULEASA, Monica MĂRGĂRIT, Daniel GARVĂN, Adrian BĂLĂȘESCU, Industria materiilor dure animale din situl preistoric de la Șoimești – Merez (jud. Prahova)	567
Vasile IARMULSCHI, „Eine Pommersche Fibel“ aus Kamenez-Podolsk (Ukraine)	589
Boaz ZISSU, Nurit SHTOBER-ZISU, An Underground Rock-Cut Shrine near Amatsya, Judean Foothills, Israel	599
Remus Mihai FERARU, Zeii medicinei în coloniile milesiene de la Pontul Euxin: cult și reprezentare iconografică	627
Kateryna SAVELIEVA, Archaeological and epigraphic evidence about the religious life of the roman garrison in Tyras	639
Alexandru RAȚIU, Ioan Carol OPRÎȘ, Samian Ware in Early Roman Contexts at Capidava	651
Alexandru RAȚIU, Mihaela SIMION, Laurențiu ANGHELUȚĂ, The Roman Sports Cavalry Helmet from Islaz (Teleorman County, Romania)	669
Eugen S. TEODOR, Emil DUMITRAȘCU, Săpături arheologice în zona centrală a castrului roman de la Băneasa (județul Teleorman)	691
Jozsef MATYAS, Fortificația romană de la Voislova	713

Corina Anca SIMION, Maria Loredana MARIN, Elena Alexandra ISPAS, Cristian MĂNĂILESCU, Alexandru Răzvan PETRE, Eugen S. TEODOR, Datarea radiocarbon a unor probe de lemn și derivați din lemn, ca urmare a unor tratamente termice. Un punct de vedere arheometric asupra unor eșantioane de la Măguricea Branului	725
Csaba SZABÓ, Miruna LIBIȚĂ-PARTICĂ, Ioan MUNTEAN, Mithras exhibited. Perspectives of sensory museology in Mithraic contexts	737
Ovidiu ȚENTEA, Florian MATEI-POPESCU, Călin TIMOC, Castele romane din sud-vestul Daciei. O trecere în revistă și o actualizare	763

CA

30/2

PLASTICA ANTROPOMORFĂ DE LUT DIN AȘEZAREA GUMELNIȚEANĂ DE LA ÎEPUREȘTI (JUD. GIURGIU)

ANA ILIE,
RALUCA KOGĂLNICEANU

REZUMAT:

În perioada dintre 2007 și 2013 au fost efectuate campanii anuale de săpătură în situl arheologic de la Iepurești, unde a fost deschisă o suprafață de 85 mp, la periferia nordică a așezării. În această așezare au fost evidențiate niveluri de locuire și structuri de tip gropi atribuite culturii Glina și niveluri de locuire, gropi și locuințe ce pot fi atribuite culturii Gumelnița.

În acest articol sunt analizate 14 artefacte, reprezentând întregul lot de figurine antropomorfe gumelnițene descoperit în sit.

Cu toate că acest lot este puțin numeros și este foarte fragmentar, observațiile realizate asupra modului de fabricare, morfologiei, tehnicilor și motivelor decorative sunt foarte interesante și completează o imagine, și ea fragmentară, asupra unei categorii de obiecte de lut puțin cunoscute, datorită săpăturilor reduse ca număr în niveluri atribuite fazei A1 a culturii Gumelnița, așa cum sunt cele din așezarea de la Iepurești.

Artefactele vor fi prezentate în contextul descoperirilor similare provenind din niveluri de locuire atribuite fazei incipiente a culturii Gumelnița, dar și într-un context cultural mai larg, al influențelor percepute ca fiind din medii culturale vecine.

ABSTRACT: ANTHROPOMORPHIC CLAY FIGURINES FROM THE GUMELNIȚA SETTLEMENT AT ÎEPUREȘTI (GIURGIU COUNTY)

Annual excavation campaigns took place between 2007 and 2013 at Iepurești archaeological site, where a surface of 85 sqm was opened at the northern periphery of the settlement. A Bronze Age (Glina culture) habitation layer and pits and Eneolithic (Gumelnița culture) habitation layers, houses and pits were identified.

A number of 14 artefacts, representing the entire batch of Gumelnița anthropomorphic figurines discovered so far, is analyzed in this paper.

Although this batch is not numerous and it is very fragmented, the observations on the manufacturing method, morphology, decorative techniques, and motifs are all remarkably interesting and complete an image, also fragmented (due to the reduced number of excavations in Gumelnița A1 levels), of a less known type of clay objects as those from the Iepurești settlement.

The artefacts will be presented in the context of similar discoveries made in habitation layers attributed to the initial stage of the Gumelnița culture, but also in a larger cultural context, of the influences perceived as coming from neighbouring cultural environments.

CUVINTE CHEIE: Figurine, lut, așezare, eneolitic, Gumelnița A1.

KEYWORDS: Figurines, clay, settlement, Eneolithic, Gumelnița A1.

Lutul este unul din materiale care, în contact cu apa, devine plastic și care a fost utilizat perioade îndelungate din istoria omenirii în diverse scopuri, fie ca material constructiv, fie ca materie primă în realizarea unei game largi de obiecte, cum ar fi vase, plastica minoră, elemente de podoabă, reprezentări miniaturale, unelte necesare în arta țesutului etc.

Pentru perioada eneoliticului mijlociu din zona sud-carpatică, mai precis pentru perioada culturii Gumelnița, cele mai frecvente piese de lut (altele decât ceramica) provenind din așezările acestor comunități sunt cele din categoria plastică antropomorfă, urmate de alte categorii, cum ar fi plastica zoomorfă, mobilier miniatural, recipiente cu caracteristici antropomorfe, zoomorfe sau hibride, vase-altar, podoabe.

Plastica antropomorfă gumelnițeană nu este realizată exclusiv din lut, o serie de figurine fiind pe suport de os, din marmură, aur sau cupru. Cu toate acestea, în așezări, sunt numeroase descoperirile de fragmente de figurine antropomorfe din lut, mai rar piese întregi.

În ultimii 20 de ani, atenția cercetătorilor ce studiază situri atribuite culturii Gumelnița s-a dirijat și către aceste obiecte, un moment important fiind apariția unei lucrări de sinteză dedicate exclusiv plasticii antropomorfe din cultura Gumelnița¹. Anterior, fusese publicată o lucrare ce trata acest subiect în cadrul neo-eneoliticului de pe teritoriul României². Ulterior, remarcăm apariția mai multor studii ce valorifică acest tip de artefact ca ansamblu distinct pentru fiecare sit Boian – Gumelnița³ sau la nivel teoretic⁴.

Această lucrare se adaugă seriei de articole care abordează acest subiect din punct de vedere tehnic și arheologic, fără a intra în dezbaterile privitoare la semnificațiile acestor reprezentări antropomorfe miniaturale.

Context de descoperire

Situl arheologic este situat, din punct de vedere administrativ, pe teritoriul județului Giurgiu, iar din punct de vedere geografic în câmpia Găvanu-Burdea, în lunca râului Neajlov, nu departe de confluența acestuia cu Câlniștea. Cercetări în așezare s-au desfășurat în perioada 2007-2013, în partea de nord a acesteia, unde au fost deschise patru sectoare de 4 x 4 m și o secțiune de control stratigrafic pe panta *tell*-ului, spre râu, în vederea interceptării eventualului sistem de delimitare a așezării⁵ (Pl. I).

Din punct de vedere stratigrafic, depozitul antropoc este format dintr-un orizont cultural încadrat, pe baza materialului ceramic, epocii timpurii a bronzului, culturii Glina, dar și din câteva niveluri atribuite eneoliticului mijlociu, mai exact culturii Gumelnița. Analiza materialului ceramic permite atribuirea acestor niveluri de locuire etapei A1 a culturii Gumelnița (Pl. II).

Au fost publicate, până în prezent, un grup de astragale perforate descoperit în una din cele două locuințe gumelnițene incendiate cercetate⁶ și o piesă de cupru⁷.

Piesele întregi și fragmentele de figurine provin din așezare, din locuința gumelnițeană L3 (inv. 276; 603; 620; 695; 781; 789; 807), din niveluri aflate sub cele două locuințe incendiate, atribuite ultimului nivel de locuire gumelnițean, cum ar fi zona menajeră aflată sub L4 (inv. 718; 754), din primele niveluri de tip exterioare sau nivelări (inv. 460, 593, 715), dar și din nivelurile gumelnițene remaniate, prin săparea Gr. 1, atribuită culturii Glina (inv. 659) (Pl. I/2).

Catalogul descoperirilor

1. Cap de figurină antropomorfă (Pl. V/1)

Morfologie: Capul are secțiune triunghiulară, iar fața este realizată *en bec d'oiseau*. Prezintă lobii laterali perforați. Orificiile sunt realizate dinspre față spre spate și prezintă asimetrie în plasarea acestora de o parte și de alta a „ciocului”. Gâtul este alungit, ușor disproportionat față de dimensiunile „capului”. Piesa este ruptă în partea superioară a trunchiului.

Mod de realizare: Neprecizabil.

Tehnici de finisare: Lustru mecanic.

Decor: Fragmentul este decorat pe față cu trei linii incizate, ce pornesc de sub „cioc”, până la baza gâtului. Umerii sunt reliefați prin câte două linii incizate, care încep în zona plexului și se opresc pe umeri. Pe piept, se poate observa jumătate dintr-un romb, foarte probabil parte dintr-un pandantiv. Prezența acestui element sugerează faptul că ne aflăm în fața unei reprezentări feminine. Pe spate, figurina prezintă, de asemenea, un decor realizat din linii incizate; de-a lungul gâtului sunt vizibile două linii verticale, iar în partea inferioară a acestuia sunt prezente trei romburi, unul mai mare și două mai mici.

¹ Andreescu 2002.

² Comșa 1995.

³ Andreescu 2007; Cernău și Cernău 2021; Hansen 2006; Hansen 2007; Hansen 2011; Hansen 2012; Hansen 2013; Frînculeasa și Negrea 2010; Frînculeasa et al. 2012a; Ilie și Dumitru 2009; Neagu și Măndescu 2011; Parnic 2019; Parnic și Lazăr 2005; Opreș et al. 2017; Ștefan 2013; Vintilă et al. 2013.

⁴ Monah 1997; Bailey 2005; Ștefan 2006; Ștefan 2013.

⁵ Schuster et al. 2009, Schuster et al. 2010; Schuster et al. 2011; Schuster et al. 2012; Kogălniceanu et al. 2014a.

⁶ Kogălniceanu et al. 2014b.

⁷ Morintz și Kogălniceanu 2012.

Pasta: Fină, realizată din lut ce prezintă puțin nisip și granule de cuarț, precum și mică, foarte bine omogenizată.

Tip de ardere: Ținând cont de culoarea neagră a piesei, atât la interior cât și la exterior, considerăm că a fost arsă în mediu reducător.

Dimensiuni: H. (păstrată) = 4,8 cm; l. max. = 2,7 cm.

Context stratigrafic: Iepurești 2011, S1-2, passim.

Nr. inv. provizoriu: 414/2011.

2. Fragment de corp dintr-o figurină antropomorfă (Pl. III/1)

Morfologie: Baton de lut reprezentând partea stângă din trunchi și coapsă. Reprezentarea este redată cu steatopigie și sunt modelate talia, șoldurile, formațiunile adipoase din jurul taliei, abdomenul ușor bombat. Detaliile morfologice indică redarea unui personaj feminin.

Tehnica de realizare: În spărtură se observă că piesa este realizată din batoane de lut. Se păstrează batonul care dă volum piesei, inclusiv steatopigia, precum și „coaja”, adăugată pentru a îmbrăca batoanele și a adăuga detaliile, vizibilă pe partea posterioară, cu precădere în zona piciorului și pe partea anterioară în zona abdomenului.

Tehnici de finisare: A fost șlefuită până la formarea lustrului mecanic.

Decor: Motivele sunt formate din linii, puncte și spirale incizate. Acestea au fost realizate cu un bețigaș (se văd striatiile) și adâncimea inciziilor nu este egală, probabil datorită încărcării cu lut a instrumentului utilizat. Se păstrează, pe alocuri, incrustația cu pastă de culoare albă.

Pasta: Fină, foarte bine omogenizată, compactă, este realizată din lut care conține mică.

Tip de ardere: După culoarea cenușie la exterior și miezul negru se poate presupune o ardere în mediu reducător.

Context stratigrafic: Iepurești 2012, S2, carou D3.

*Dimensiuni*⁸: H. (păstrată) = 5,4 cm; l. (păstrată) = 2,9 cm.

Nr. inv. provizoriu: 659/2012.

3. Fragment dintr-o figurină antropomorfă (Pl. VII/3)

Morfologie: Partea exfoliată a jumătății stângi din bustul unei figurine. Sânul este redat printr-o proeminență de mici dimensiuni.

Mod de realizare: Din două batoane de lut, unite prin adăugarea unei foițe de lut.

Tehnici de finisare și decor: După o netezire îngrijită, în pasta încă moale a fost trasat decorul liniar, incizat, ce subliniază începutul brațului, decolteul sau figurarea unui pandantiv. Trunchiul este ornamentat cu linii paralele pornind dinspre piept spre lateral.

Pasta: Fină, foarte bine omogenizată, compactă. Lutul conține o cantitate mică de nisip de dimensiuni mm (< 2 mm) și mică.

Tip de ardere: A fost arsă în mediu oxidant, complet. Piesa prezintă culoarea brun-deschisă.

Context stratigrafic: Iepurești 2012, S4, carou C2, L3?, -1,41 m.

Dimensiuni: H. (păstrat) = 3,2 cm; l. (păstrată) = 3,6 cm; gr. (păstrată) = 0,7 cm.

Nr. inv. provizoriu: 695/2012.

4. Jumătatea superioară a unei figurine feminine (Pl. IV/2)

Morfologie: Capul este rotund, cu fața cu nervură centrală și lobi laterali, aplatizați, perforați în partea inferioară. Gâtul este înalt. Piesa este din tipul figurină cu brațele întinse, brațul fiind redat stilizat, ușor arcuit în sus și terminat cu ciot. În partea de jos a capătului brațului este vizibilă o perforație. Se mai păstrează și jumătatea stângă din bustul piesei. Aceasta păstrează o proeminență de mici dimensiuni, trasă din pastă, redând sânul și indicând, în acest fel, genul.

Mod de fabricare: Modul de fragmentare sugerează că piesa a fost realizată din batoane de lut, îmbrăcate în lut. În etapa de modelare propriu zisă, batoanele au fost îmbrăcate într-o pojghiță de lut, care are dublu rol: asigură coeziunea batoanelor și permite modelarea anumitor detalii anatomice, de exemplu sâni. Ulterior sunt redată alte detalii: fața, prin strângerea lutului între degete, detalii ale brațului etc. Au urmat finisajele; piesa pare bine netezită și considerăm că operațiunea a fost realizată în stare semi-uscată. Perforațiile au fost efectuate dinspre față spre

⁸ H. (păstrat) = înălțimea păstrată; l. (păstrată) = lățimea păstrată; gr. (păstrată) = grosimea păstrată; diam. = diametru.

spate. Ultima etapă este cea de aplicare a decorului, prin trasarea inciziilor, clare, în pasta încă moale, și suflarea pigmentului în zonele dorite.

Decor: Liniile incizate subliniază flexarea ușoară a brațului, partea anterioară a gâtului și trunchiul, dar lizibil este numai decorul spatelui, un mănunchi de linii strânse spre gât și răsfirate spre talie. Culoarea roșie a fost aplicată în zona gâtului, brațului, feței și spatelui.

Pasta: Fină, foarte bine omogenizată, compactă. Lutul conține o cantitate mică de nisip și mică.

Tip de ardere: Pe baza culorii, care variază la exterior de la maroniu la cenușiu și a miezului de culoare neagră, considerăm că piesa a suportat o ardere incompletă, în mediu oxidant.

Context stratigrafic: Iepurești 2012, S1-2, carou C.

Dimensiuni: H. (păstrată) = 5 cm; l. (păstrată) = 3,6 cm.

Nr. inv. provizoriu: 715/2012.

5. Partea inferioară strângă a unei figurine antropomorfe (Pl. VII/2)

Morfologie: Baton de lut, ce prezintă spărtură longitudinală, dar și în ambele capete, interpretată drept fragment din postamentul unei figurine, spartă imediat sub fese și în zona gambelor.

Mod de fabricare: Spărtura sugerează că este realizată din batoane de lut, lipite, formând un postament, fără a fi fost adăugat material pentru realizarea detaliilor anatomice. Piesa a fost netezită și decorată cu ajutorul inciziilor adânci.

Decor: Motivele sunt liniare și constau în linia despărțitoare a picioarelor, verticală, prezentă pe partea ventrală și dorsală, din care pornesc alte trei oblice. O altă linie incizată desparte partea superioară a piciorului de gambă.

Pasta: Semifină, bine omogenizată, dar poroasă și sfărâmicioasă. Lutul prezintă nisip și păioase tocate mărunț, precum și mică.

Tip de ardere: Reducător incomplet. Culoarea la exterior este cenușie sau maronie, miezul negru sau brun.

Context stratigrafic: Iepurești 2012, S4, carou D3, -1,36 m.

Dimensiuni: H. (păstrată) = 4,8 cm; diam. = 2,4 cm.

Nr. inv. provizoriu: 789/2012.

6. Fragment din partea inferioară a unei figurine antropomorfe (Pl. V/4)

Morfologie: Partea stângă din jumătatea inferioară a unei figurine feminine de tipul celor cu picioarele lipite și cu orificiu longitudinal.

Tehnica de realizare: Spărtura sugerează că este realizată dintr-un singur baton de lut. Obiectul a fost netezit și apoi, decorat.

Decor: Pe partea anterioară a fragmentului păstrat este vizibilă o linie verticală, sugerând picioarele. Motivele au fost formate din spirale, linii și puncte, realizate prin incizare. Pe partea anterioară sunt prezente două spirale, aflate în Z, care continuă pe coapsă și fund. Partea inferioară a picioarelor este nedecorată. Cele două registre, cel superior, decorat, și cel inferior, nedecorată, sunt despărțite de o incizie circulară. Inciziile nu sunt adânci, dar sunt două puncte în registrul superior, pe coapsă, care prezintă 2-3 mm adâncime.

Pasta: Semifină, bine omogenizată, poroasă, compactă. Prezintă în pastă nisip și păioase tocate mărunț, mică.

Tip de ardere: Reducător incomplet. Culoarea la exterior este cenușie sau maronie, iar miezul, negru sau brun.

Context stratigrafic: Iepurești 2012, S4, carou D2, -1,40 m.

Dimensiuni: H. (păstrată) = 4 cm; l. (păstrată) = 2,2 cm; gr. = 3 cm.

Nr. inv. provizoriu: 781/2012.

7. Fragment dintr-o figurină antropomorfă (Pl. IV/3)

Morfologie: Jumătatea dreaptă din partea superioară a unei figurine de tipul celor cu brațele ridicate. Este o piesă căreia aproape îi lipsește tridimensionalitatea, putând fi încadrată în seria figurinelor plate. Este modelată schematic; capul și gâtul sunt un mic baton de lut, corpul este aplatizat și este individualizat brațul. Forma acestuia trimite la o gestică specifică adoratorilor și a fost realizat schematic, ca un ciot, dar disproporționat având în vedere dimensiunile piesei.

Mod de fabricare: Piesa este modelată sumar dintr-o bucată de lut, netezită.

Decor: Figurina nu este decorată.

Pasta: Semifină, bine omogenizată, poroasă, sfărâmicioasă. Aceasta conține nisip și păioase tocate mărunț, mică.

Tip de ardere: Reducător incomplet. Culoarea la exterior este cenușie, ca și miezul.

Context stratigrafic: Iepurești 2012, S2, carou A4, US 105, -1,47 m.

Dimensiuni: H. (păstrată) = 2,8 cm; l. (păstrată) = 2,4 cm, gr. = 0,9 cm.

Nr. inv. provizoriu: 754/2012.

8. Fragment de corp de figurină feminină (Pl. VII/1)

Morfologie: Trunchi de figurină, mai precis jumătatea anterioară, abdomenul.

Mod de fabricare: Deși fragmentul păstrat este foarte deteriorat, credem că piesa a fost realizată dintr-un singur baton de lut. A fost îmbrăcată în pojghiță de lut, netezită îngrijit, ulterior a fost realizat decorul cu ajutorul inciziilor adânci.

Decor: Motivele sunt formate din spirale, linii și puncte. Abdomenul (partea bombată) are trasat pe centru o linie incizată și umplută cu pastă albă. În jumătatea inferioară este un motiv spiralic, în jumătatea superioară un decor complex, un triunghi cu vârful spre plex; din lateralele triunghiului sunt trasate linii oblice, care nu se unesc, orientate spre ombilic.

Pasta: Semifină, poroasă, fiabilă. Prezintă nisip, păioase tocate, mică și, rar, pietriș.

Tip de ardere: Reducător incomplet. Culoarea la exterior este cenușie, miezul maroniu.

Context stratigrafic: Iepurești 2012, S3, carou B3.

Dimensiuni: H. (păstrată) = 4,4 cm; l. = 3,9 cm; gr. (păstrată) = 2 cm.

Nr. inv. provizoriu: 620/2012.

9. Figurină feminină (Pl. III/2)

Morfologie: Figurină feminină realizată cu picioarele lipite, fără brațe. Prezintă steatopigie moderată, talia subliniată, șoldul proeminent, abdomen ușor bombat. Capul a fost rupt din vechime. Prezintă degradări de tip exfoliere în zona labelor picioarelor și a feselor.

Mod de fabricare: Foarte probabil a fost realizată dintr-un baton de lut; nedecorată.

Pasta: Semifină, bine omogenizată, poroasă, compactă. Lutul conține mult nisip, păioase tocate mărunț, mică.

Tip de ardere: Reducător complet. Culoare neagră.

Context stratigrafic: Iepurești 2012, S3, carou A4.

Dimensiuni: H. (păstrată) = 6,9 cm; l. max. = 3,7 cm; gr. = 2 cm.

Nr. inv. provizoriu: 603/2012.

10. Fragment de figurină antropomorfă (Pl. V/3)

Morfologie: Jumătatea superioară dintr-o figurină plată, schematică. Are capul individualizat și brațul sugerat de o mică proeminență. Fragmentul păstrat este degradat.

Mod de fabricare: Piesa pare să fi fost realizată din două batoane de lut, unite. Figurina a fost netezită și decorată cu incizii.

Decor: Două linii slab incizate marchează, în absența gâtului, zona de demarcație dintre cap și corp, iar pe față piesa prezintă un decor de linii incizate.

Pasta: Semifină, bine omogenizată, poroasă. Prezintă nisip și păioase tocate mărunț, mică.

Tip de ardere: Reducător incomplet. Culoarea la exterior este cenușie sau maronie, miezul negru.

Context stratigrafic: Iepurești 2012, S1, carou D3.

Dimensiuni: H. (păstrată) = 2,3 cm; l. (păstrată) = 1,8 cm; gr. = 1,3 cm.

Nr. inv. provizoriu: 593/2012.

11. Fragment din trunchiul unei figurine antropomorfe (Pl. IV/1)

Morfologie: Jumătatea stângă din trunchiul unei figurine cu spatele drept și șold proeminent.

Mod de fabricare: Obiectul este realizat dintr-un baton, în jurul căruia se adaugă lut pentru a modela elementele anatomice.

Decor: Inciziile, adânci, formează motive spiralice, liniare sau geometrice. Decorul a fost efectuat după lustruirea piesei până la conferirea aspectului metalic. În zonele unde este trasat decorul se păstrează o parte din materialul îndepărtat și nu se mai cunoaște lustrul. Motivele spiralice sunt utilizate pentru sublinierea zonei lombare. Abdomenul este despărțit de o linie incizată în două registre decorative diferite. În partea superioară a fost realizat un decor spiralat, iar în partea inferioară a abdomenului un decor unghiular. Decorul sugerează că este o reprezentare feminină.

Pasta: Semifină, bine omogenizată, poroasă, fragilă. Prezintă nisip fin cu granulație medie (sub 1 mm) în frecvență medie, păioase tocate mărunț, feldspat.

Tip de ardere: Reducător incomplet. Culoarea la exterior este cenușie, miezul cenușiu sau brun în zona de fractură spre șold.

Context stratigrafic: Iepurești 2012, S2, carou B4.

Dimensiuni: H. (păstrată) = 5,5 cm; l. (păstrată) = 4,5 cm, gr. = 3,2 cm.

Nr. inv. provizoriu: 718/2012.

12. Picior de figurină (Pl. V/2)

Morfologie: Piciorul drept dintr-o figurină feminină masivă, cu steatopigie marcată, foarte probabil din tipul celor cu picioarele depărtate. Remarcăm faptul că piciorul prezintă secțiune triunghiulară.

Mod de fabricare: -

Decor: Jumătatea superioară a piciorului prezintă caneluri fine, oblice, asimetrice, orientate dinspre vârful triunghiului, spre interior și exterior. Partea posterioară a piesei prezintă doar o netezire a batonului de lut.

Pasta: Semifină, bine omogenizată, poroasă, fragilă. Prezintă păioase tocate mărunț în cantitate mare, feldspat, granule feruginoase cu frecvență medie, nisip fin în cantitate mică, calcar. Barbotina, prezentă pe partea anterioară a fragmentului, este mai nisipoasă.

Tip de ardere: Reducător complet. Culoarea la exterior este cenușie, miezul negricios.

Context stratigrafic: Iepurești 2012, S 4 prelungire, carou 2, -0,80 – 0,90 m.

Dimensiuni: H. (păstrată) = 5,5 cm; l. (păstrată) = 4,5 cm, gr. = 3,2 cm.

Nr. inv. provizoriu: 640/2011.

13. Picior de figurină (Pl. VI/1)

Morfologie: Fragment din piciorul drept de la o figurină feminină cu steatopigie. Fracturile sunt situate imediat sub șold și la jumătatea coapsei.

Mod de realizare: Piesa a fost realizată folosindu-se două batoane de lut, iar surplus de lut pentru uniformizare a fost adăugat doar pentru partea anterioară. Pentru o mai bună aderență a foiței de lut, au fost realizate incizii în batonul de lut.

Decor: Incizii adânci, spiralice au fost utilizate pentru a decora partea posterioară a fragmentului de figurină, iar inciziile mai late formând un decor semicircular au fost alese pentru partea anterioară.

Pasta: Semifină, bine omogenizată, poroasă, sfărâmicioasă. Prezintă păioase tocate mărunț în cantitate medie, nisip cu granulație sub 2 mm, granule feruginoase, cu frecvență mică.

Tip de ardere: Reducător complet. Culoarea la exterior este cenușie, brună pe partea posterioară, miezul, de culoare neagră.

Context stratigrafic: Iepurești 2012, S4, carou D2, -0,62 m.

Dimensiuni: H. (păstrată) = 2,9 cm; l. (păstrată) = 2,9 cm; gr. = 2,2 cm.

Nr. inv. provizoriu: 276/2011.

14. Fragment dintr-o figurină antropomorfă (Pl. VI/2)

Morfologie: Coapsa stângă dintr-o figurină.

Mod de realizare: Fragment provenind dintr-o piesă realizată, foarte probabil, din două batoane de lut.

Decor: După netezire piesa a fost decorată cu incizii adânci, oblice, ce pornesc dinspre zona interioară spre exteriorul piciorului.

Pasta: Semifină, bine omogenizată, cu porozitate redusă, sfărâmicioasă. Prezintă păioase tocate mărunț în cantitate mare, nisip în cantitate mică, mică.

Tip de ardere: Reducătoare. Piesa prezintă atât la exterior, cât și în miez, culoare neagră.

Context stratigrafic: Iepurești 2012, S 3, carou A-B/3-4, -0,60 – 0,70 m.

Dimensiuni: H. (păstrat) = 3,7 cm; l. (păstrată) = 2,9 cm, gr. = 1,9 cm.

Nr. inv. provizoriu: 807/2009.

Caracteristici generale ale plasticii antropomorfe de la Iepurești

În ciuda unei fragmentarități accentuate a descoperirilor din situl de la Iepurești, putem aprecia că sunt două mari categorii dimensionale: a figurinelor de mici dimensiuni, de până la 8 cm, caracterizate, în general, prin schematism și a figurinelor (cele mai multe) care au reliefate elementele anatomice și prezintă înălțimi ce variază între 8 și 15 cm.

Conform tipologiei realizate de R.-R. Andreescu⁹, piesele analizate, cele care permit acest lucru, pot fi atribuite grupei de statuete modelate în poziție verticală.

Figurinele sunt modelate cu cap discoidal, cu creastă nazală și lobi laterali perforați sau fără individualizarea vreunui element anatomic. Ca o excepție, remarcăm piesa cu fața *en bec d'oiseau*, dar cu lobi laterali perforați (inv. 414).

Trunchiul este realizat plastic, prin sublinierea taliei, spatele este plat, uneori lat. Brațele sunt redat schematic, figurate ca fiind întinse lateral, iar în unele cazuri sunt perforate la extremități (inv. 715). Șoldurile sunt individualizate și accentuate, fiind redat aproape triunghiular. Fesele sunt reliefate, dar reprezentările antropomorfe sunt figurate cu un grad de steatopigie redusă. Picioarele sunt lipite, formând o bază cilindrică, permițând susținerea proprie a statuetelor, fie că este cazul pieselor modelate dintr-o singură bucată de lut, fie din două.

Sexul figurinelor, de regulă feminine, este sugerat prin modelarea sânilor sub forma unor mici proeminente și prin accentuarea unor detalii morfologice prin tehnici ce țin de artele plastice, dar și prin decor.

Tehnicile decorative utilizate cel mai frecvent sunt incizia adâncă și încrustarea cu pastă albă. Am întâlnit în lotul analizat și aplicarea la crud a culorii roșu (inv. 715), dar observăm și piese nedecorate (inv. 603, 754). Remarcăm, ca o caracteristică generală, faptul că în fazele finale ale culturii Boian și Gumelnița timpurie, utilizarea pigmentilor alb și roșu este mult mai frecventă, inclusiv în plastică, față de etapele ulterioare ale culturii Gumelnița.

Motivele decorative realizate prin incizie sunt: spiralele îmbrucate, spirale simple, linii scurte, lungi, oblice, drepte, triunghiuri, romburi stilizate, puncte adânci etc.

Elementele decorative sunt combinate pentru a sublinia diversele părți anatomice: gâtul, brațele, pieptul, spatele, abdomenul, șoldurile, fesele, coapsele, gambele etc.

Sunt lucrate, în general, din *pastă* semifină, ce prezintă în compoziție păioase și cele mai multe sunt realizate din lut preparat diferit față de cel utilizat în cazul vaselor.

Majoritatea sunt *arse* la temperaturi joase, fapt trădat de culoarea neagră și de gradul mare de friabilitate al fragmentelor descoperite, deși sunt și piese arse în mediu oxidant, de culoare brun-cafeniu.

Un tip de *fractură predilectă* întâlnit în cazul pieselor lucrate din două batoane de lut, fie ele provenind din situl de la Iepurești, fie în cazul altor loturi de piese din situri aparținând altor faze ale culturii Gumelnița, cum sunt cele de la Morteni¹⁰, Geangoști (inedit), este în zona de sudare a batoanelor. Capul este o altă zonă de secționare frecventă. Alte zone de fractură sunt deasupra genunchiului și sub fesă. Aceste observații realizate prin analiza macroscopică a pieselor fragmentare au fost remarcate și prin analize mai sofisticate ale pieselor antropomorfe de la Măriuța¹¹.

Fragmentaritatea pieselor a permis observarea unor detalii privind *modul de fabricare*. Cele mai multe dintre acestea sunt realizate din două batoane de lut, lipite. Coeziunea este realizată prin adăugarea unei foite de lut de grosime variabilă, care a permis și modelarea anumitor detalii – a sânilor, a abdomenului ușor bombat, exagerarea șoldurilor, coapselor etc. Tipul de fragmentare prin exfoliere (inv. 620, 695) sau detaliile obținute din analiza altor piese (inv. 276, 789, 718, 603, 659), toate sunt în favoarea unui mod de fabricare prin adăugarea unui înveliș de

⁹ Andreescu 2002, 20.

¹⁰ Ilie și Dumitru 2010.

¹¹ Vintilă et al. 2013; Ignat et al. 2017; Ignat et al. 2018.

lut, fie că este cazul unor piese modelate din două batoane, fie că este cazul pieselor realizate dintr-un singur baton (inv. 603?, 718, 754, 781?).

O observație importantă este aceea că tehnica modelării dintr-un singur baton pare a fi fost folosită predominant în etapele timpurii, pentru ca în etapele ulterioare ale culturii Gumelnița să fie din ce în ce mai rar utilizată.

Capul este fie modelat dintr-unul din batoane, fie adăugat/fixat ulterior, prin lipire sau prin fixare cu ajutorul unui bețișor.

Brațele sunt fie trase din batonul/batoanele de lut, fie aplicate ulterior.

În cazul piesei inv. 718, considerată a fi fost modelată dintr-un baton, nu excludem ca, de fapt, să fie cazul unui mod de fabricare observat mai clar în cazul pieselor provenind din siturile de la Vidra, Tangâru, Cireșu¹² unde fesele/picioarele sunt modelate separat de trunchi. Și această modalitate de realizare aproape că dispăre în etapele următoare ale culturii Gumelnița¹³.

Am nota faptul că inclusiv piesele realizate schematic sunt produse folosindu-se ambele tehnici, precum și prezența, într-un caz, a unui canal longitudinal, situație care pare să constituie o influență din spațiul culturii Vința, întâlnită, de exemplu, în cazul unor piese de la Ostrovul Corbului sau Hinova¹⁴, care presupune un alt mod de etalare, prin fixare într-un suport, cu ajutorul unui bețișor.

În cele două cazuri care prezintă perforații (inv. 414, 715), s-a putut observa că orificiile prezintă urme de uzură, ceea ce implică suspendarea lor.

Concluzii

Figurinele antropomorfe constituie o categorie de artefacte aflată permanent în atenția cercetării arheologice neo-eneolitice, atât prin număr, cât și prin perceperea acestor artefacte drept o formă de reprezentare ontologică a comunităților din acea perioadă. Pe de altă parte, deși întâlnită în toate culturile preistorice, această categorie de artefacte este foarte sensibilă la modificările culturale și, ca atare, o putem considera drept fosilă directoare.

Plastica antropomorfă de la Iepurești numără 14 piese și fragmente atribuite acestei categorii de miniaturi figurative. Morfologia figurinelor de la Iepurești este foarte asemănătoare celor publicate ca provenind din nivelul Gumelnița A1 de la Vidra¹⁵ sau din nivelurile 7-15 de la Tangâru (încadrate fazelor Boian IV și V, precum și fazei Gumelnița A1)¹⁶. Se pot face analogii și cu plastica din nivelurile încadrate Gumelnița A1 de la Petru Rareș¹⁷. Remarcăm similitudinea cu piesele de la Ipotești¹⁸ sau cu piese din cele patru așezări suprapuse din așezarea de la Radovanu, niveluri atribuite etapelor Spanțov și Fântânele ale fazei de tranziție de la cultura Boian la cultura Gumelnița¹⁹. Remarcăm, totuși, faptul că pentru încadrările culturale ale siturilor de la Ipotești și Radovanu, E. Comșa, autorul săpăturilor, revine și echivalează locuirile din faza de tranziție cu etapa A1 a culturii Gumelnița²⁰, idee acceptată și susținută de comunitatea științifică²¹. Cu toate acestea, republicarea materialelor din sit, inclusiv a coroplasticii, s-a realizat sub eticheta cultura Boian, faza Spanțov²².

Materiale ce prezintă analogii cu cele descoperite la Iepurești au oferit nivelurile Boian și Gumelnița A1 din *tell*-ul Chitila – *Fermă*²³. În ceea ce privește încadrarea în faza Gumelnița A1 a așezării de la Cireșu²⁴, preluată ca atare în analiza sa de către R.-R. Andreescu²⁵, sunt autori care susțin mai degrabă o locuire Gumelnița A2²⁶, idee spre care înclinăm și noi din punct de vedere al plasticii antropomorfe.

În acest context, cercetările arheologice din situl de la Iepurești, în care este asigurat controlul stratigrafic și cultural, devin extrem de importante.

¹² Andreescu 2002, 20, Pl. 2/1, 3, 5, 8 și Pl. 3/1, 3.

¹³ Andreescu 2002.

¹⁴ Neagoe 2011.

¹⁵ Rosetti 1939.

¹⁶ Berciu 1961, 368-478, Fig. 190-191, 193, 194, 248, 249, 251.

¹⁷ Berciu 1961, 488-504, Fig. 260/3.

¹⁸ Comșa 1962.

¹⁹ Comșa 1974, 196-7, Fig. 77; Comșa 1990, 16.

²⁰ Comșa 1998, 148.

²¹ Andreescu 2002, 20-21, Fig. 2-3; Pandrea 2002, 130-131.

²² Ștefan 2013.

²³ Hansen 2007, taf. 412; Opriș et al. 2017.

²⁴ Sîrbu 1980.

²⁵ Andreescu 2002, 21, Pl. 3/1-3.

²⁶ Harțușche și Bounegru 1997, 93.

Morfologia (de exemplu, modul de reliefare a taliei, realizarea celor mai multe figurine cu picioarele unite formând un fel de suport, capul modelat fie foarte detaliat, fie fără nici un detaliu anatomic), tehnicile decorative (încizarea adâncă și încrustarea cu pastă albă în cazul pieselor inv. 718, 620, 781?, 659?, folosirea, ca și în cazul ceramicii, a pigmentului de culoare roșie, aplicat la crud, cazul fragmentului inv. 715), motivele decorative în sine (spiralele afrontate, combinate cu punctele, liniile oblice), decorarea bogată a anumitor părți anatomice reflectă puternice tradiții Boian, dar analiza formelor și tehnicilor decorative ale ceramicii permite atribuirea locuirii de la Iepurești în mod indubitabil fazei Gumelnița A1.

Comparând cu puținele piese descoperite și atribuite diferitelor faze ale culturii Boian (Giulești, Vidra)²⁷, figurinele din faza Gumelnița A1 par a reflecta schimbări importante în expresivitatea morfologiei și a decorului, dar manifestă o apropiere până la identitate cu piese atribuite culturii Boian din faze finale (Pl. VIII și IX). Pe de altă parte, multe caracteristici morfologice, modalitățile de realizare și cvasi-generalizarea utilizării pigmentilor alb și roșu prezente în plastica etapelor târzii ale culturii Boian și timpurii ale culturii Gumelnița vor dispărea ulterior sau vor fi atenuate, așa cum motivele decorative se vor transforma.

Nu putem închide acest subiect fără să atragem atenția asupra unor influențe sau importuri întâlnite în plastica antropomorfă de la Iepurești. De exemplu, fragmentul inv. 640 prezintă influențe ale tradițiilor Hamangia sau constituie chiar un import. Pe de altă parte, sunt prezente tradiții de factură sudică, poate chiar și de factură Vința târzie, prin prezența idolului de tip tesalic²⁸ și poate prin modul de realizare a feței *en bec d'oiseau*, după cum pot fi sesizate influențe precucuteniene și cucuteniene timpurii, ajunse în această zonă, poate, prin intermediul aspectului cultural Stoicani – Aldeni. Piesa nedecorată de la Iepurești care are subliniate vintrele și picioarele (inv. 603) este asemănătoare cu piese din aspectul cultural mixt Stoicani – Aldeni de la Fulga²⁹, de la Mălăiești³⁰ sau Urlați³¹. De altfel, anumite motive decorative întâlnite în plastica fazelor târzii ale culturii Boian și timpurii gumelnițene se regăsesc și în mediu precucutenian III, cum ar fi în plastica din așezarea de la Târpești³².

În ceea ce privește tradițiile fazei de tranziție de la cultura Boian la cultura Gumelnița, cu postulatele sale faze Spanțov și Fântânele³³, acestea rămân de definit în viitor având în vedere confuziile create în istoriografie, în lipsa unor publicări mai ample a materialelor și a datelor radiometrice, și mai ales, în lipsa unor săpături recente în astfel de niveluri care să permită recuperarea contextuală a diverselor categorii de materiale arheologice.

BIBLIOGRAFIE

- Andreescu, R.R. 2002. *Plastica antropomorfă gumelnițeană. Analiză primară*. Monografii III. București: Muzeul Național de Istorie a României.
- Andreescu, R.R. 2007. Valea Teleormanului. Considerații asupra plasticii antropomorfe. *Studii de Preistorie* 4: 53-66.
- Bailey, D.W. 2005. *Prehistoric Figurines: Representation and Corporeality in the Neolithic*. London and New York: Routledge.
- Berciu, D. 1961. *Contribuții la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetări*. București: Editura Academiei Republicii Populare Române.
- Cernău, C.R. și Cernău, I.V. 2021. Contribuții la cunoașterea plasticii antropomorfe gumelnițene. *Ialomița N.S.* 1 (5): 41-50.
- Comșa, E. 1962. Săpăturilor arheologice la Ipotești. *Materiale și Cercetări Arheologice* 8: 213-218.
- Comșa, E. 1974. *Istoria comunităților culturii Boian*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România.
- Comșa, E., 1990. *Complexul neolitic de la Radovanu*. Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos VIII. Călărași: Muzeul Dunării de Jos.
- Comșa, E. 1994. Figurinele neolitice din așezarea de la Fulga (jud. Buzău). *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie* 45 (2): 105-122.

²⁷ Comșa 1974, 193-198; Comșa 1995; Neagu 2003, 131-134; Andreescu 2007.

²⁸ Neagoe 2011.

²⁹ Comșa 1994, Pl. 3-10.

³⁰ Frînculeasa et al. 2012b, Pl. XXVII.

³¹ Frînculeasa et al. 2018, Pl. XXVII.

³² Marinescu-Bîlcu 1974, Fig. 76.

³³ Comșa 1974, 114-117.

- Comșa, E. 1995. *Figurinele antropomorfe din epoca neolitică pe teritoriul României*. Biblioteca de Arheologie 53. București: Editura Academiei Române.
- Comșa, E. 1998. Tipuri de așezări din epoca neolitică din Muntenia. *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos* 17: 144-164.
- Frînculeasa, A. și Negrea O. 2010. Plastică antropomorfă și zoomorfă din situl neo-eneolitic de la Seciu (jud. Prahova). *Memoria Antiquitatis* 25-26 (2008-2009): 115-138.
- Frînculeasa, A., Andreescu, R., Preda, B. și Negrea, O. 2012a. Plastica antropomorfă descoperită în așezarea eneolitică de la Mălăieștii de Jos (jud. Prahova). *Mousaios* 17: 7-29.
- Frînculeasa, A., Andreescu, R., Negrea, O., Niță, L., Frînculeasa, M., Popa, E. și Preda, B. 2012b. Cercetări arheologice în așezarea eneolitică de la Mălăieștii de Jos (jud. Prahova), campaniile 2002-2010. *Materiale și Cercetări Arheologice* (S.N.) 8: 11-58.
- Frînculeasa, A., Preda, B., Garvăn, D., Nica, T. și Negrea, O. 2018. La hotarul nordic al culturii Gumelnița – așezarea de la Urlați (jud. Prahova). *Buletinul Muzeului Județean Teleorman* 10: 237-278.
- Hansen, S. 2006. Kleine Körper, große Ideen - Statuetten aus der kupferzeitlichen Tellsiedlung Măgura Gorgana bei Pietrele an der Unteren Donau, in: N. Tasić und C. Grozdanov (eds.), *Homage to Milutin Garašanin*: 433- 447. Belgrade: Serbian Academy of Sciences and Arts, Macedonian Academy of Sciences and Arts.
- Hansen, S. 2007. *Bilder vom Menschen der Steinzeit. Untersuchungen zur anthropomorphen Plastik der Jungsteinzeit und Kupferzeit in Südosteuropa*, Archäologie in Eurasien 20. Mainz: Philipp von Zabern.
- Hansen, S. 2011. Figurines in Pietrele: Copper Age Ideology. *Documenta Praehistorica* 38: 117-129.
- Hansen, S. 2012. Neue Bilder vom Menschen aus der kupferzeitlichen Siedlung Magura Gorgana am der Unteren Donau (Rumänien). *Das Altertum* 57: 313-316.
- Hansen, S. 2013. Figurinen aus Stein und Bein in der Südosteuropäischen Kupferzeit, in: A. Anders and G. Kulcsár (eds.), *Moments in time. Papes presented to Pál Raczky on his 60th Birthday*: 539-556. Budapest: L'Harmottan.
- Harțușche, N. și Bounegru, O. 1997. Săpăturile arheologice de salvare de la Medgidia, jud. Constanța (1957-1958). *Pontica* 30: 17-104.
- Ignat, T., Constantin, F., Bugoi, R., Parnic, V. și Lazăr, C. 2017. Investigații imagistice asupra unor piese de lut eneolitice. *Buletinul Muzeului Județean Teleorman* 9: 6-73.
- Ignat, T., Bugoi, R., Constantin, F., Parnic, V. and Lazăr, C. 2018. Identifying the chaîne opératoire of prehistoric clay figurines using experimental archaeology and imaging methods. *International Journal of Modern Physics: Conference Series* 48. <https://doi.org/10.1142/S2010194518601072>.
- Ilie, A. și Dumitru, F., 2010. La Plastique anthropomorphe Gumelnița du site de Morteni. *Cercetări Arheologice* 17: 21-34.
- Kogălniceanu, R., Ilie, A., Mărgărit, M., Niță, L., Dumitrașcu, V. și Răbîncă, I., 2014a. Iepurești, com. Iepurești, jud. Giurgiu, punct: La Izlaz. *Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2013*: 186-187.
- Kogălniceanu, R., Ilie, A., Mărgărit, M., Simalcik, A. și Dumitrașcu, V., 2014b. A hoard of astragals discovered in the Copper Age settlement at Iepurești, Giurgiu County. *Documenta Praehistorica* 41: 283-304.
- Marinescu-Bîlcu, S. 1974. *Cultura Precucuteni pe teritoriul României*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România.
- Monah, D. 1997. *Plastica antropomorfă a culturii Cucuteni-Tripolie*. Bibliotheca Memoriae Antiquitatis 3. Piatra Neamț: Muzeul de Istorie Piatra-Neamț.
- Morintz, A. și Kogălniceanu, R. 2012. O piesă gumelnițeană de cupru descoperită în situl de la Iepurești, jud. Giurgiu. *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie* 63 (1-2): 119-128.
- Neagoe, I.M. 2011. Despre idolii vinčieni de tip „tesalic” descoperiți în teritoriul comunei Hinova, județul Mehedinți. *Buletinul Muzeului Județean Teleorman* 3: 59-80.
- Neagu, M. 2003. *Neoliticul mijlociu la Dunărea de Jos. Cu privire specială asupra centrului Munteniei*, Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos 20. Călărași: Daim.
- Neagu, M. și Măndescu, D. 2011. The anthropomorphous clay figurines from gumelnița tell settlements at Teiu (Argeș county). A preliminary approach. *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos* 28: 75-92.
- Oprîș, V., Ignat, T. și Poll, I. 2017. Precucuteni anthropomorphic figurines from the Boian Gumelnița settlement at Chitila-Fermă. *Revista de Cercetări Arheologice și Numismatice* 3: 31-55.

- Pandrea, S. 2002. Débout de la culture Goumelnitza au nord-ouest de la plain Roumaine. *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos* 19: 122-146.
- Parnic, A. 2019. Plastica antropomorfă gumelnițeană de lut din Colecțiile Muzeului Dunării de Jos. *Pontica* 52: 149-174.
- Parnic, V. și Lazăr, C. 2005. Considerații preliminare asupra plasticii antropomorfe de lut din nivelul Gumelnița B1 de la Măriuța-La Movilă. *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos* 22: 351-370.
- Rosetti, D.V. 1939. *Steinkupferzeitliche Plastik aus einem Wohnhügel bei Bukarest*. Berlin.
- Schuster, C., Morintz, A., Popa, T. și Gheorghe, I.C. 2009. Iepurești, com. Iepurești, jud. Giurgiu, *Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2008*: 331.
- Schuster, C., Morintz, A., Popa, T., Kogălniceanu, R., Grofu, F., Niță, L., Mărgărit, M., Markussen, C., Cary, J. și Coca, O. 2010. Iepurești, com. Iepurești, jud. Giurgiu, *Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2009*: 271-272.
- Schuster, C., Morintz, A., Dumitrașcu, V., Kogălniceanu, R., Niță, L., Mărgărit, M., Markussen, C., Vornicu, M., Gangeni, R. și Coca, O., 2011. Iepurești, com. Iepurești, jud. Giurgiu, punct: La Izlaz, *Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2010*: 192.
- Schuster, C., Morintz, A., Dumitrașcu, V., Kogălniceanu, R., Ilie, A., Mărgărit M., Niță, L. și Haită, C. 2012. Iepurești, jud. Giurgiu, Punct: Izlaz. *Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2011*: 225.
- Sîrbu, V. 1980. Cercetările arheologice de la Cireșu. *Istros* 1: 19-32.
- Ștefan, C. 2006. Several points of view regarding the interpretation of anthropomorphic figurines. *Peuce* (N.S.) 3-4: 71-76.
- Ștefan, E.C. 2013. Noi date referitoare la plastica de lut din așezarea eneolitică de la Radovanu-La Muscalu, in S.-C. Ailincăi, A. Târlea, C. Micu (ed.) *Din preistoria Dunării de Jos. 50 de ani de la începutul cercetării arheologice în Babadag*: 45-66 Brăila: Istros.
- Vintilă, C.M., Pavel, C. și Neagu, M. 2013. Noi aspecte ale plasticii antropomorfe descoperite la Dunărea de Jos. *Materiale și Cercetări Arheologice* (S.N.) 9: 83-96.

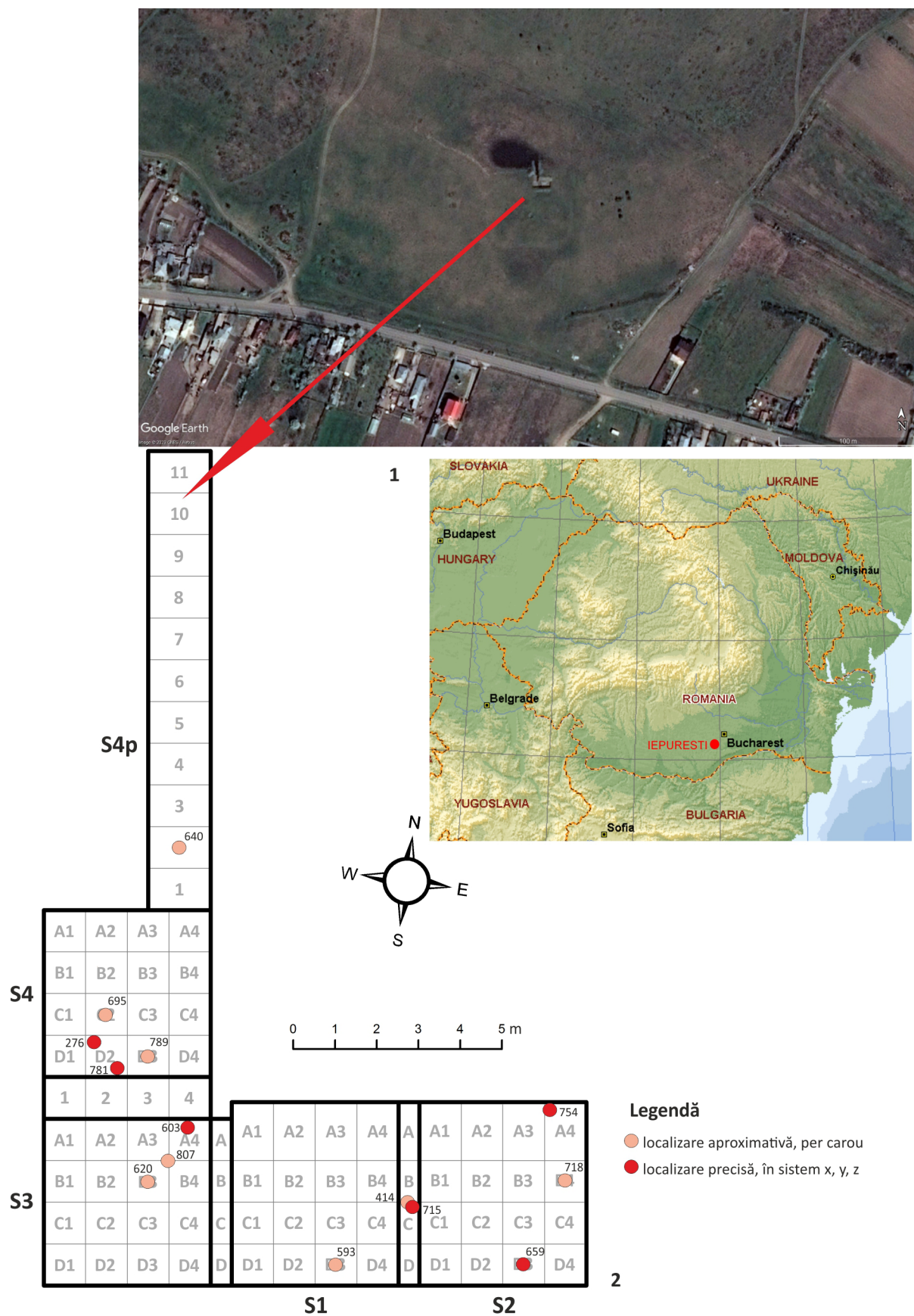
List of illustration

- Pl. I. 1. The positioning of Iepurești village on a map of Romania and a satellite image on which the positioning of the site in the valley and the location of the excavation trenches can be observed (Google Earth, accessed on 12.06.2023).
2. The spatial distribution of the complete and fragmented Gumelnița figurines inside the sections excavated at Iepurești site.
- Pl. II. Pottery materials from the Gumelnița A1 at Iepurești (drawings by A. Ilie).
- Pl. III. Drawings and photographs of the anthropomorphic figurines from Iepurești (A. Ilie): 1. Inv. 659; 2. Inv. 603; (patrimony of the 'Teohari Antonescu' Giurgiu County Museum).
- Pl. IV Drawings and photographs of the anthropomorphic figurines from Iepurești (A. Ilie): 1. Inv. 718; 2. Inv. 715; 3. Inv. 754 (patrimony of the 'Teohari Antonescu' Giurgiu County Museum).
- Pl. V. Drawings and photographs of the anthropomorphic figurines from Iepurești (A. Ilie): 1. Inv. 414; 2. Inv. 640; 3. Inv. 593; 4. Inv. 781 (patrimony of the 'Teohari Antonescu' Giurgiu County Museum).
- Pl. VI. Drawings and photographs of the anthropomorphic figurines from Iepurești (A. Ilie): 1. Inv. 276; 2. Inv. 807 (patrimony of the 'Teohari Antonescu' Giurgiu County Museum).
- Pl. VII. Drawings and photographs of the anthropomorphic figurines from Iepurești (A. Ilie): 1. Inv. 620; 2. Inv. 789; Inv. 695 (patrimony of the 'Teohari Antonescu' Giurgiu County Museum).
- Pl. VIII. Anthropomorphic figurines from Radovanu (1-11) and Ipotești: (12-13) (1-3 and 5-9 after Ștefan 2013, pl. 5/3; pl. 3/1; pl. 4/2 pl. 3/6; pl. 2/7, pl. 5/5, pl. 2/1, pl. 2/2; 4. <http://clasate.cimec.ro/>; 10-11. after Comșa 1974, pl. 77/1,4; 12-13. after Comșa 1962, fig 4/1-2).

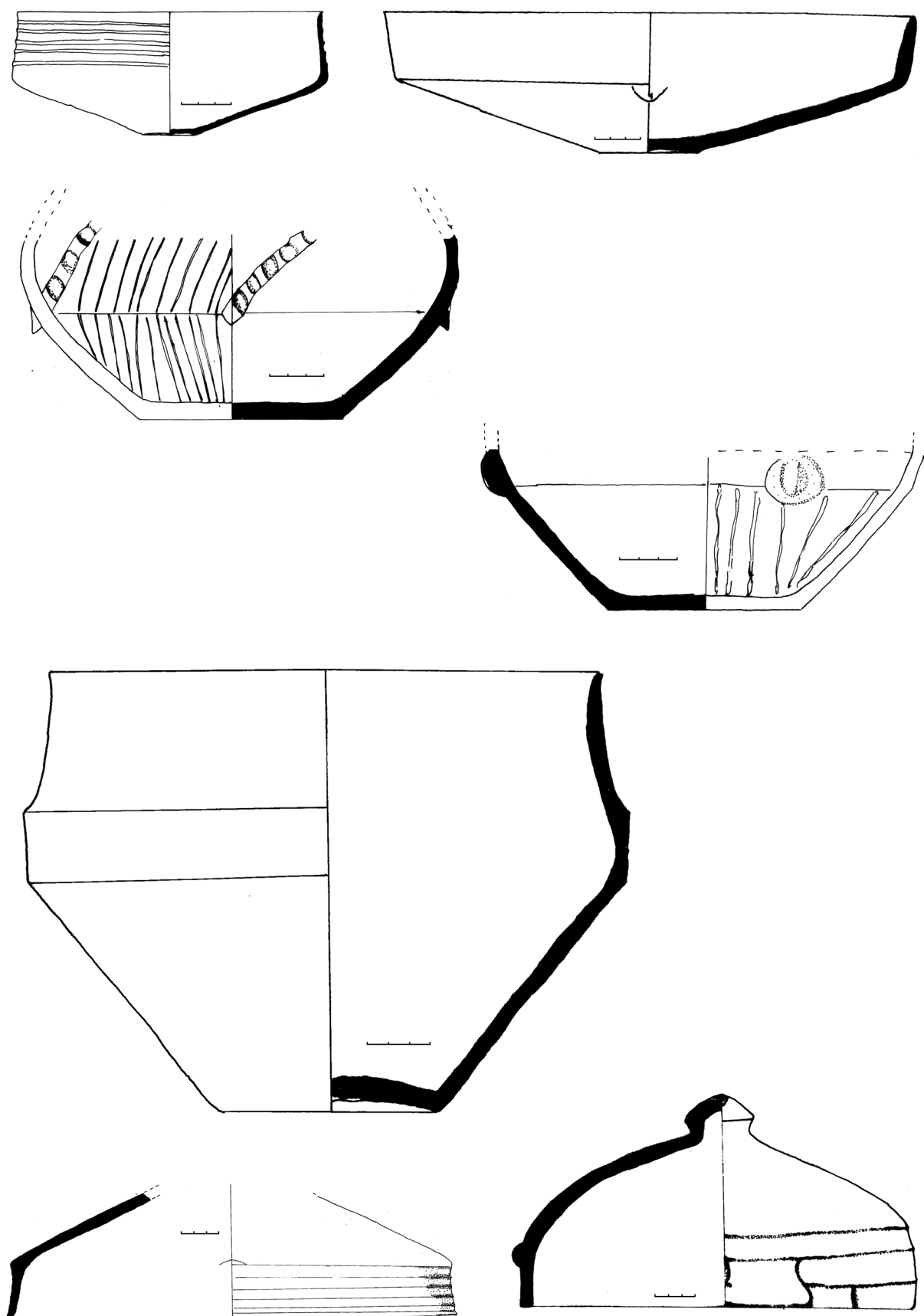
Pl. IX. Anthropomorphic figurines from Vidra (1-8) and Tangâru (9-13): (1-3 and 8. after Comşa 1974, fig. 76/4; 76/2; 76/1; 76/2; 4-7. after Opriş et al. 2017, pl. VI/19; VI/21; pl. V/18; pl. VII/22; 9-13. after Comşa 1974, fig. 75/10; 75/ 5 75/15; 75/1; 75/14).

ANA ILIE
Complexul Muzeal Național „Curtea Domnească”, Târgoviște
ana_arheo@yahoo.com

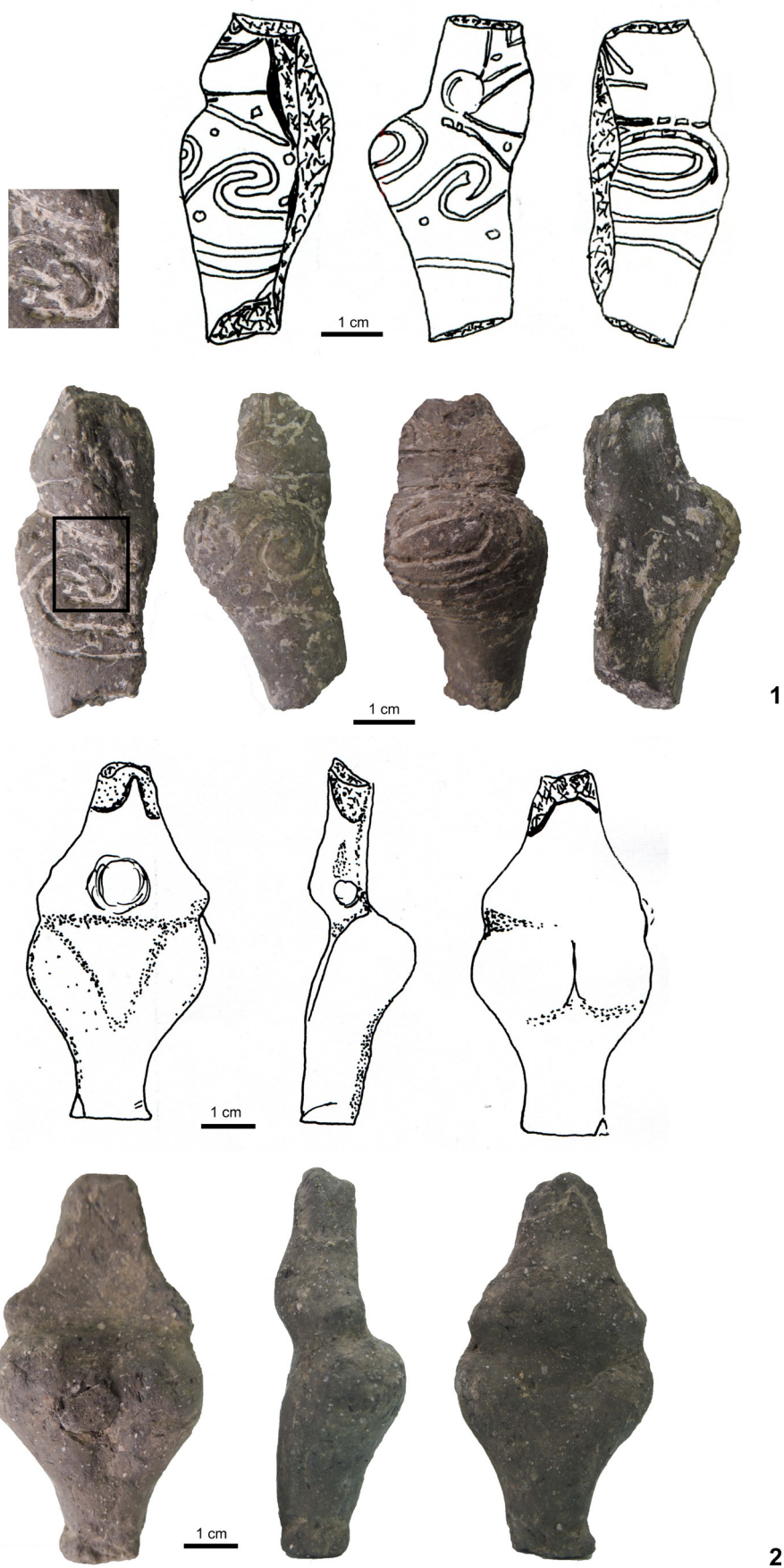
RALUCA KOGĂLNICEANU
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
raluca.kogalniceanu@gmail.com

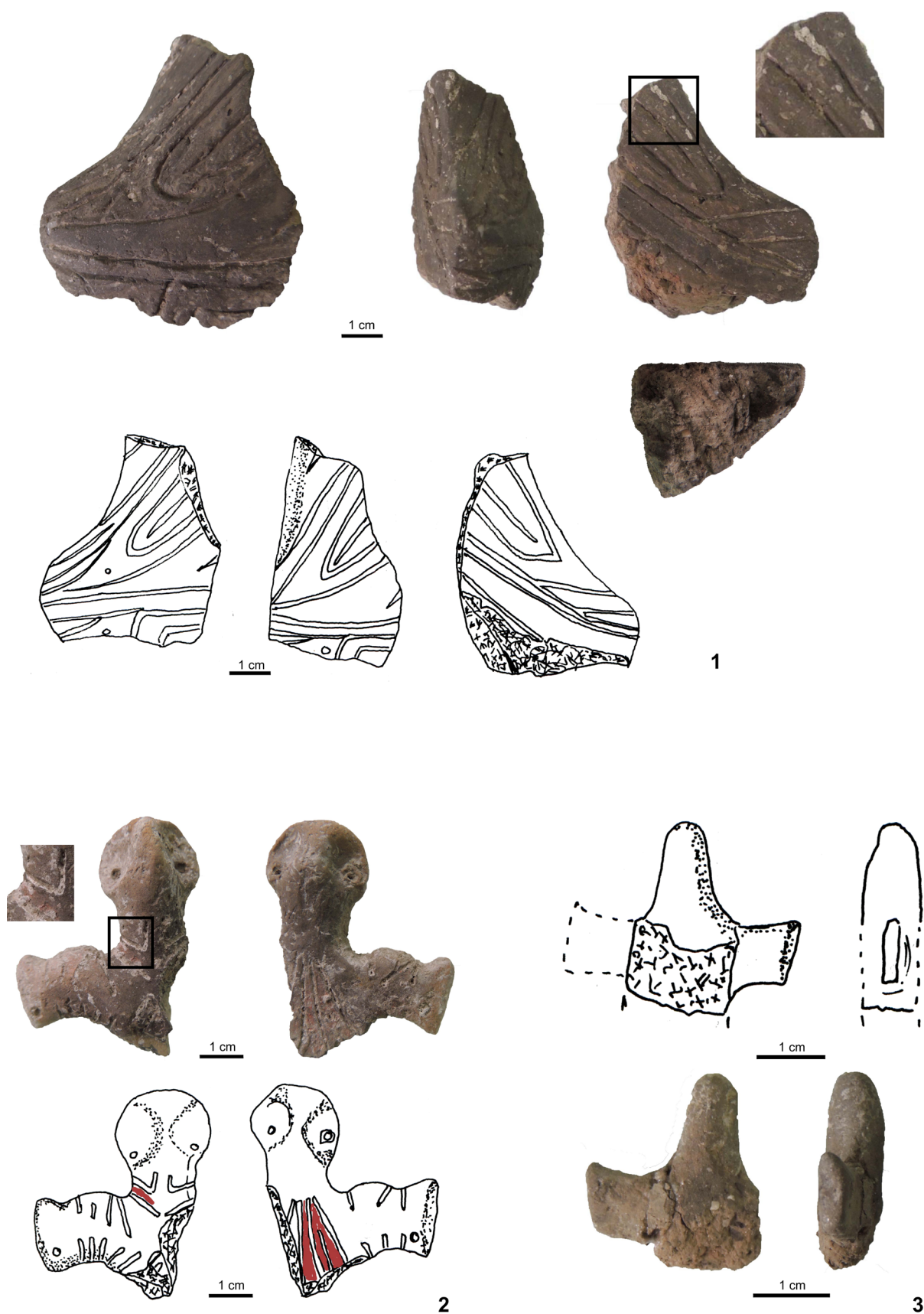
Pl. I. 1. Poziționarea localității Iepurești pe harta României și imagine din satelit pe care se observă poziționarea sitului în luncă, precum și amplasarea secțiunilor în cadrul așezării (Google Earth, accesat 12.06.2023).
2. Repartiția spațială a pieselor și fragmentelor de figurine gumelnițene, în cadrul secțiunilor deschise în situl de la Iepurești.

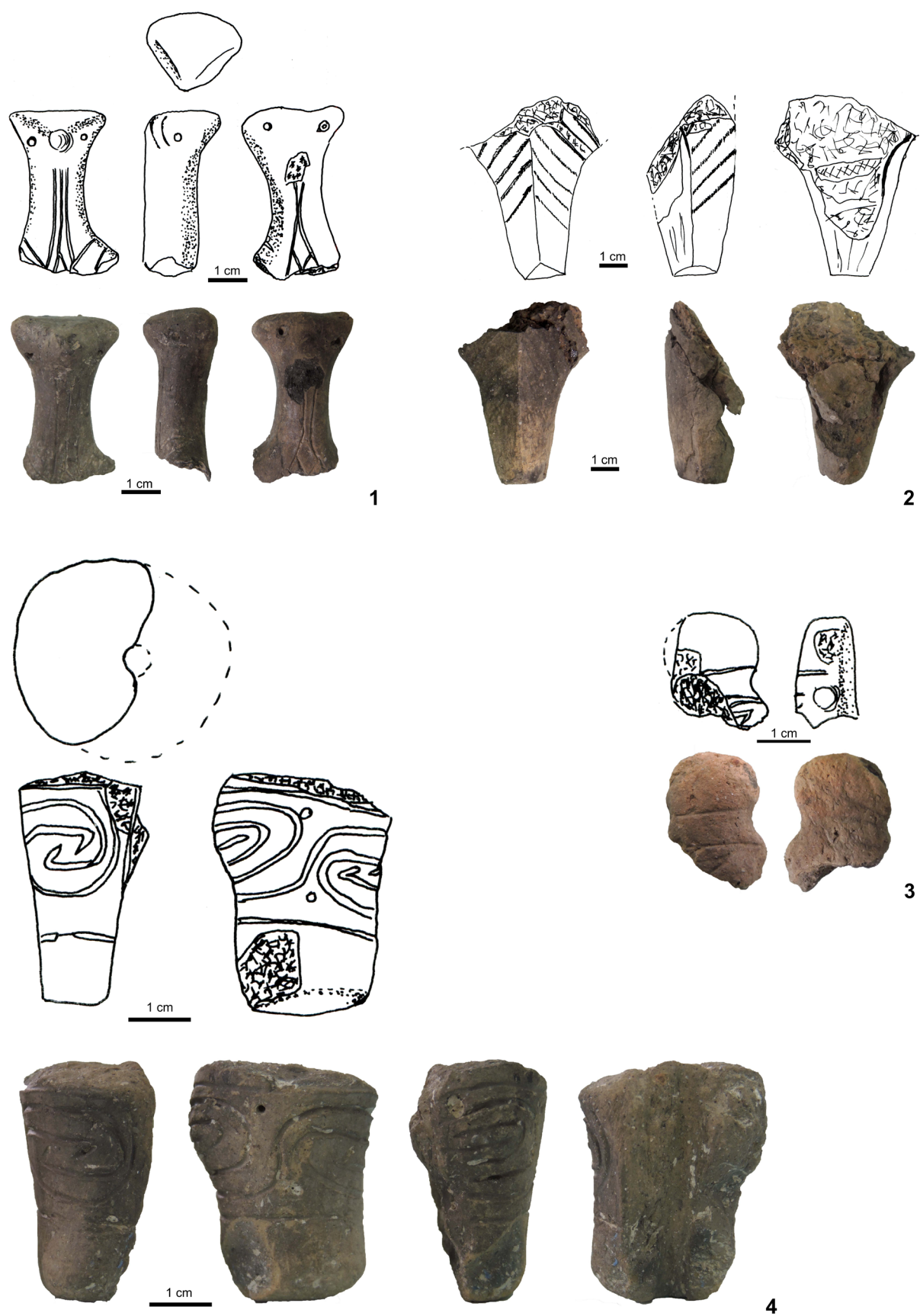
Pl. II. Materiale ceramice din aşezarea Gumelnița A1 de la Iepurești (desene A. Ilie).

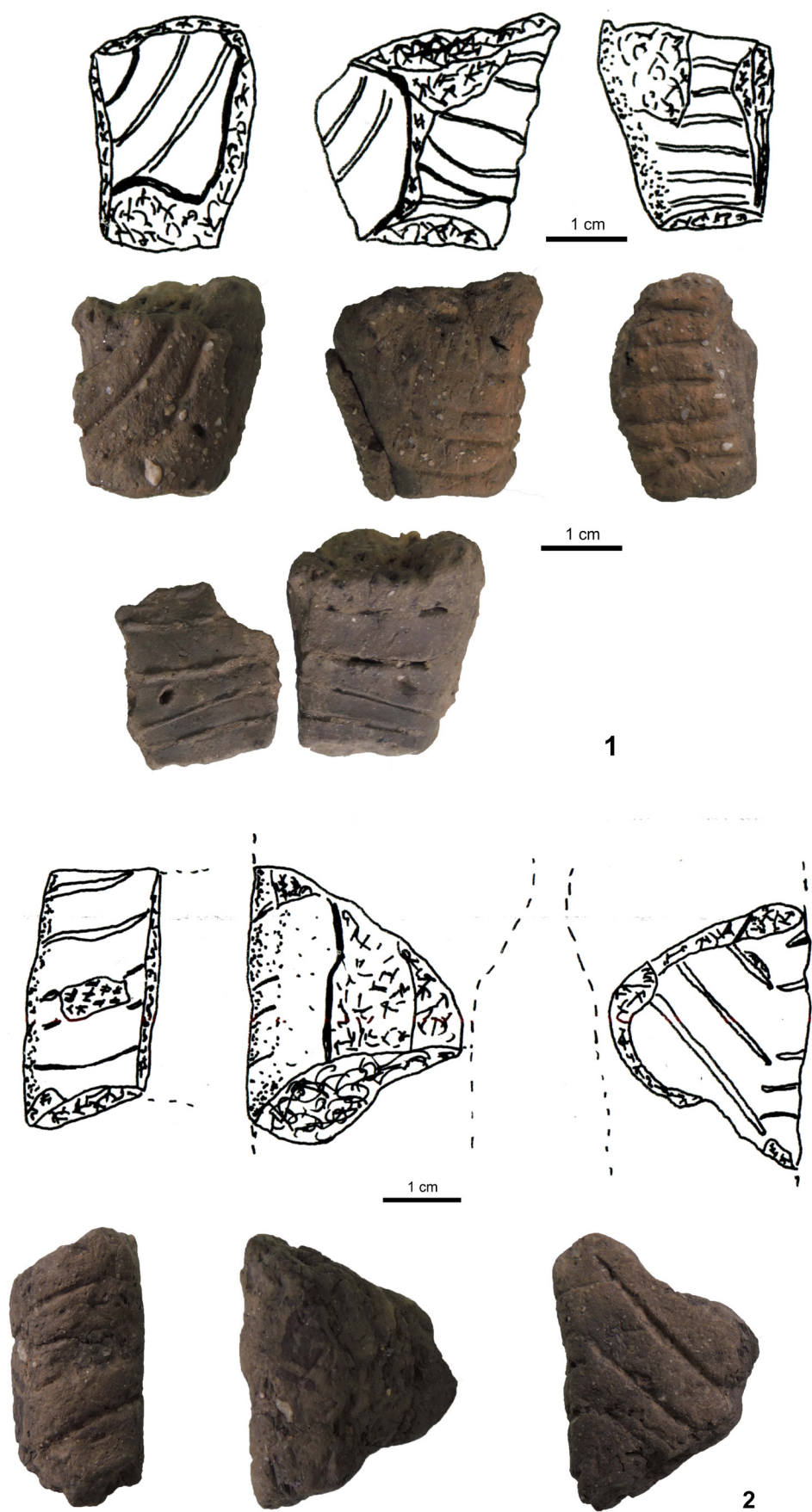
Pl. III. Desene și fotografii cu plastica antropomorfă de la Iepurești (A. Ilie): 1. Inv. 659; 2. Inv. 603; (patrimoniul Muzeului Județean „Teohari Antonescu” Giurgiu).

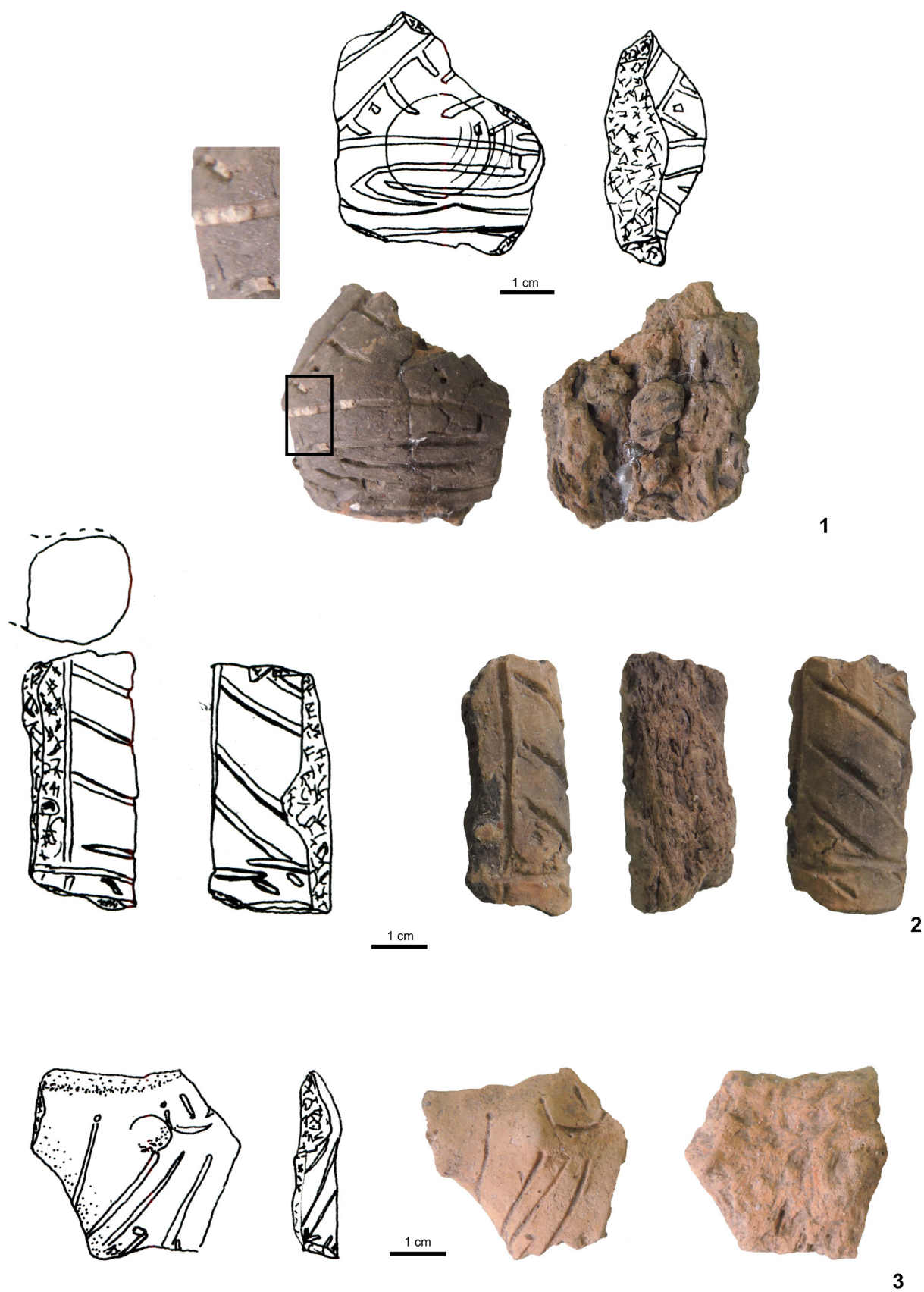
Pl. IV. Desene și fotografii cu plastica antropomorfă de la Iepurești (A. Ilie): 1. Inv. 718; 2. Inv. 715; 3. Inv. 754 (patrimoniul Muzeului „Teohari Antonescu” Antonescu Giurgiu).

Pl. V. Desene și fotografii cu plastica antropomorfă de la Iepurești (A. Ilie): 1. Inv. 414; 2. Inv. 640; 3. Inv. 593; 4. Inv. 781 (patrimoniul Muzeului Județean „Teohari Antonescu” Giurgiu).

Pl. VI. Desene și fotografii cu plastica antropomorfă de la Iepurești (A. Ilie): 1. Inv. 276; 2. Inv. 807 (patrimoniul Muzeului Județean „Teohari Antonescu” Giurgiu).

Pl. VII. Desene și fotografii cu plastica antropomorfă de la Iepurești (A. Ilie): 1. Inv. 620; 2. Inv. 789; Inv. 695 (patrimoniul Muzeului Județean „Teohari Antonescu” Giurgiu).

Pl. VIII. Plastică antropomorfă de la Radovanu (1-11) și de la Ipotești (12-13): (1-3 și 5-9 după Ștefan 2013, pl. 5/3, 3/1, 4/2 și pl. 3/6, 2/7, 5/5, 2/1, 2/2; 4 după <http://clasate.cimec.ro/>; 10-11 după Comșa 1974, pl. 77/1,4; 12-13 după Comșa 1962, fig. 4/1-2).

Pl. IX. Plastică antropomorfă de la Vidra (1-8) și de la Tangâru (9-13): (1-3 și 8 după Comșa 1974, fig. 76/4, 76/2, 76/1, 76/2; 4-7 după Opreș et al. 2017, pl. VI/19, VI/21, V/18, VII/22; 9-13 după Comșa 1974, fig. 75/10, 75/5, 75/15, 75/1, 75/14).

